

Húsvét ünnepe után 1. vasárnap (Quasi modo geniti)

► Jn 20,19–29

A feltámadás testisége, azaz a látássá és szokássá lett hit

A vasárnap jellege

A húsvét utáni első vasárnap ősisége abból ered, hogy Krisztus Urunk feltámadásának ünnepe összeér e nappal. Húsvét nyolcadának, fehérvasárnapnak vagy kishúsvétnek is nevezik. A nagy ünnepen betértek és megkeresztelkedtek eddig a napig hordtak fehér ruhát. 1Pt 2,2 epistolai verse is ezt erősíti a 116. introituszszoltár soraival, a hagyománnyal, mely szerint szombaton letették a héten hordott „albát” (dominica in albis depositis) (JÁNOSSY 1944, 34. o.), és a gyülekezet többi tagjával részt vettek az istentiszteleten, és először éltek az úrvacsora szentségével. E napon tér vissza, illetve erősödik meg Péter apostoli tekintélye, és ígénkben hallhatjuk és láthatjuk Tamás hitetlenségét, majd hitét is talán. E nap az ősi keresztelés, majd később a „komálás”, „komatálküldés”, „mátkálás” napja: a keresztszülők, keresztkomák „kiszemelése” napja. A moldvai csángóknál mátkaváltó vasárnapnak hívják. Két-két lány keres ilyenkor keresztanyát, és ekkor ezt mondják: „Ha ezen a világon voltunk barátok, virisorák (unokatestvérek), másik világon meg ezen a világon is legyünk mátkások.” A Galga menti falvakban ekkor kezdődtek a tavaszi „leányséták” (MOLNÁR 1998, 64. o.). Az utcán énekelve járó lányokat fiúk követték, majd táncra perdültek. Sok gyülekezetben a fehérvasárnap a gyermekek elsőáldozásának vagy a protestánsoknál a konfirmációnak az ideje is.

Textus, kontextus

János sasszemű evangélista. A szinoptikusoktól erősen eltérő írás szerzőségét illetően megoszlanak a vélemények. Evangéliumában sok az olyan részlet, amely négy szemközt történt meg Jézus és valamelyik szereplő között. Például csak Jézussal együtt hallgathatta meg János a Nikodémussal való éjszakai beszélgetést. Csak Jézustól értesülhetett a samáriai asszonnyal Jákób kútjánál váltott szavakról. Egyedül ő hallotta és jegyezte fel az utolsó vacsora asztala mellől elvonuló Jézus magányban eluttogott főpapi imáját, és csak ő ír a Feltámadott és Tamás találkozásáról. Húsvét után vagyunk, azaz a textus is a feltámadás utáni órákat és napokat mutatja be. Egészen pontosan egy hetet, hiszen az antik számolási szokás szerint a kezdő és a befejező napot is beleszámolták (BOLYKI 2001, 521. o.). Így a 26. versben említett nyolc nap valójában egy hét, azaz helyben vagyunk – Quasi modo geniti vasárnapján. Textusunk azonban a 19. verssel kezdődik. Az érthetőség szempontjából nem baj, ha a két részt, Jézus húsvéti megjelenését és a rá egy hétre Tamással való találkozását együtt olvasuk. Beesteledett. A cselekmény még aznap, a feltámadás napján folytatódik és a helyszín is adott. Ám az ajtók zárva vannak. Tudhatjuk is, hogy miért (διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων). Több írásmagyarázó is (R. Bultmann, R. Schnackenburg,

Bolyki J.) egyetért abban, hogy a zsidóktól való félelem motívuma utólagos betoldás, az evangélista kiegészítése lehetett (SCHNACKENBURG 1982, 382. o.). Valójában nem mint etnikumtól való volt a félelem, inkább a hatóságtól, hiszen semmilyen utalás nincs arra vonatkozóan, hogy Jézus „bűntársait” üldözték volna. A zárt ajtók lényege a jézusi csodás megjelenés. Bultmann megemlíti pár vallástörténeti párhuzamot: Hermészt falon áthaloló levegőként vagy kulcslyukon áthaloló ködként ábrázolják (BOLYKI 2001, 517. o.). Manapság ezek hologramos és egyéb trükkökkel megoldhatóak, de mi maradunk a csodánál, hiszen János is ezt teszi. Ám a lényeg mégsem ez a számunkra, hanem a vers vége: „megállt középén” (τὸ μέσον). Keresztyén istentiszteletünk, liturgiánk ösképe ez: Jézus áll a középén... és ekkor így szól hozzájuk: „Békesség néktek!” (εἰρήνη ὑμῖν) Ezt a 21. versben megismétli. Ahol Jézus van a középén, ott ő a tanítványainak békességet és bizonyosságot ad. A 20. versben Jézus azonosítja magát. Végre felismerik őt sebeiről. Ez ellentmond minden doketizmusból adódó tannak. Ők és az antignosztikusok azt vallották, hogy Jézus nem támadt fel testben, csupán egy éteri vagy érzéki test lehetett. János itt összeköti a földi Jézust a feltámadottal. (SCHNACKENBURG 1982, 383. o.) Az „azonosítást” követően kiküldi őket, és rájuk lehel. A praesens igeidő a pillanatot jelöli, noha mindez a múltban kezdődött (2Kor 6,2). Ám a küldetéshez kellő erőt a tanítványok a Szentlélektől nyerik (ἐνεφύσησεν). Ez az ige az Újszövetségben csak itt fordul elő, de a LXX-ban is csak tizenegyszer. A Paraklétoz emlékezteti a tanítványokat Jézus szavaira, azaz bennünket is küldetésünkre. E szakaszt „jánosi pünkösdnek” is nevezik. A 23. vers az úrvacsorai liturgiában a feloldozásnál hallható. János összekapcsolja a Lélek ajándékát a bűnök bocsánatával. Tamás azonban nem volt jelen, nem is hiszi a történeteket (casus irreális). Mégis ő mondja ki az evangélium legfontosabb hitvallását a 28. versben. „*En Uram, én Istenem!*” Ez egyszerre bizonyosság és imádság is. A Kúriosz és a Theosz ige mondatban arra utal,

hogy Jézus a kezdetektől fogva volt. De itt már egy héttel később vagyunk. Jézus ismét középén áll, és Tamást szólítja. A hit és a látás összekapcsolódik. Ugyanakkor a hit és a boldogság is együtt jár. Jézus utolsó mondata Jánosnál a hitet és a jövőt is összekapcsolja (πιστεύσαυτες – aoristos participium).

A perikópa összefüggései

Textusunk a húsvéti és az azt követő egyhetes történések kivonata. Benne van a teremtéstörténet – ahogy a prológosban is. Ádám úgy kel életre, hogy Isten lehelete megeleveníti. A Feltámadott is így érkezik a félelem miatt bezárkózó, sötét szobában gyászoló és rettegő tanítványokhoz. A Lélek vétele összekapcsolja a jelenben a múltat a jövővel, karácsonyt pünkösddele, a feladat jelen pillanatát a történetekkel és a tervekkel. Közben a tanítványok és az olvasó is átalakul, hiszen nem a test feltámadása csupán a lényeg – ez is –, hanem az új ember születése (nem tudhatjuk pontosan, hogy a jézusi imperatívusz után Tamás valóban megérintette-e a sebeket, csak 1Jn 1,1-ben olvashatunk erről) (SCHNACKENBURG 1982, 395. o.). A fehérvasárnap egyháztörténeti szerepe nem véletlenül alakult így. Az átalakulás (μετανοῖα) immár elsősorban nem testi, hanem lelki. A feltámadás nem Izrael képze, hanem Jézus ígérete, amennyiben Istenhez közeledünk általa. „*Az Úr pedig Lélek.*” (2Kor 3,17)

Az igehirdetéshez – Isten keze és szeme

A vasárnapok Isten cselekvő szeretetének a jelei a mi kezeink és a mi szemeink által. Fehérvasárnap a húsvéti öröm és békesség ajándéka. Annak a bizonyossága, hogy minden vasárnap a feltámadás ünnepe is egyben. Ezekben a napokban épp a riói karneválra készülnek. A hírekben hallani, hogy fehér ruhás mágusok tisztítási szertartásokat végeznek az utcákon. Ez már több évtizedes szokássá vált náluk, melyhez keresztyén feleke-

zetek is örömmel kapcsolódtak. Szeretnék az ünnepet boldoggá és békessé tenni. Ehhez kell az áldás... A tanítványok is hasonlóra vágytak, de most mégis félelem járja át szívüket. Miért is? Azért, amiért mi sem tudjuk teljesen szabaddá tenni életünket az elvárásoktól. Ha túl vagyunk egy nehézségen, jön a következő. Ha túl vagyunk egy ünnepen, jön a következő... Most épp bőjtre készülünk, de mégis jó már húsvét felé tekinteni. Húsvét után pedig a cselekvő közösségbe lépni.

Fehérvásárnap Jézus ismét közénk lép, és kezét emeli felénk. Mit látunk rajta? „Egy ember halála után megállt a mennyország kapujában. Az angyal megkérte, hogy mutassa a kezét. Tiszta és hegek nélküli volt. »Hogyhogy nincsenek sebeid? Soha semmiről nem gondoltad, hogy érdemes érte harcolni?« – kérdezte az angyal.” (FERRERO 2012, 24. o.) Gyakran sebek, áldozat és fájdalom nélkül szeretnénk boldogulni. A Jézussal vállalt közösség nem tesz bennünket sebezhetetlenné, csak halhatatlanná. Ennek megértése nehéz. Szív és hit nélkül nem is megy... A kis herceg erre tudta a választ... Tamás elsőre nem. Csak akkor, amikor szemtől szemben ott állt előtte a zárt ajtók ellenére, és kezét nyújtotta. Mit kezdünk az ő kezével? „Egy kisfiút édesanyja egy listával boltba küldött. Pontos volt és figyelmes. A fűszeres, hogy megjutalmazza őt ezért, levett a polcra egy nagy cukros dobozt, és megkínálta. »Vegyél!« A megilletődött fiú kivett egy cukrot, mire a fűszeres bátorította: »Vegyél annyit, amennyi elfér a kezeden!« A fiú kerek szemével ránézett: »Ó, akkor vegyél Te!« »Miért?« »Mert a Te kezed nagyobb.«” (FERRERO 1998, 8. o.) Mikor meglátjuk az Úr kezét, akkor a sebeire vagy a nagyságára gondolunk?

A tanítványok a valóságos Feltámadott láttán megörültek. Ekkor ismét békességgel szól hozzájuk. Ezen a vasárnapon, ha van úrvacsorai istentisztelet és konfirmáció, többször is elhangzik ez a mondat: „Békesség néktek!” Nagy szükségünk van rá. Remélem, hogy addigra már szomszédunkban is elhallgatnak a fegyverek, és talán békesség lesz... Mert Воскресенье, vasárnap – azaz

oroszul: feltámadás. Jézus feltámadt, és erre bizonyítékkul megmutatta kezeit. A napokban hozom el új személyigazolványomat – a régi lejárt. Az ujjlenyomatomat is rögzítették. Így tudom azonosítani magam... Jézus is azonosította magát. A tanítványok ezt felismerve megbékéltek. A velük együtt járó Mester immáron a Feltámadott is egyben. Húsvét után, de húsvéti hittel lehet Jézus kezét látni és fogni. Hogy ez valóságos, vagy csak érzés? Nem számít, fő, hogy higgyük el, mert akkor mégis valóságos.

Mikor gyermekeinket és unokáinkat jární tanítotjuk, akkor először felállnak, majd kapaszkodva mennek, majd kézen fogva is, ha bennünket figyelnek, minket látnak. Gyakorlatilag tudnak jární, de mikor elengedjük a kezüket, rögtön leülnek. Nem hiszik el, hogy tudnak jární. Érdemes becsapni őket. Kezükbé egy-egy kedves játékot kell adni, és abba kapaszkodva simán fognak menni. Húsvét után nem csak Emmaus felé megy velünk Jézus. Fogja kezünket, és békességgel biztat, utat mutat és szeretettel vezet. Gyülekezeteinkben, családjainkban, munkánkban és hazánkban egyaránt erre törekedhetünk, hiszen Krisztus által mi magunk is lehetünk az ő kezei, és szemünkben tükröződhet az ő tekintete.

Látni és látszódni, tervezni és tenni. Lelkész szolgálatunk fontos elemei ezek, melyek ebben az igében is megtalálhatóak. Jézus a Lélek által Isten országát tárja a tanítványok elé, akik hálások vagy éppen rémültek, de a kételkedés és a kishitűség János evangéliumára nem jellemző. Azonban jellemző rá az az egyéni szemlélet, amely őt a legidősebb kort megért és sasszemű apostolnak őrizte. Az ő látását a Lélek formálta, hogy ezáltal mi is tanítványokká legyünk, hitben járva és szeretetben cselekedve.

Javaslatok az istentisztelethez

Lekció

Ézs 40,25–31; ApCsel 3,12–19; 1Pt 2,2; 1Jn 5,4–10

Énekek

EÉ 361; 364; 369; 393; 219

Ahol liturgiai használatban van alba, ott ennek a jelentéséről, üzenetéről is lehet szólni.

Illusztrációk

GONDOLATOK

„Az emberek nem azt látják, ami ténylegesen van, hanem aminek a látására tanították őket.” „Szemünk kinyílása egy életen keresztül tarthat. A látás egy pillanat műve.”

Anthony de Mello (1931–1987) indiai származású amerikai jezsuita szerzetes és pszichoterapeuta

„A szem olyan kéz, amelyet soha életében meg nem mos az ember, így az a piszkos szokása támad, hogy mindent megfogdos. Ezt nem lehet megakadályozni.”

Robert Musil (1880–1942) osztrák író, esszéíró, matematikus, filozófus és színikritikus

Ha jó barátokkal több autóval utazunk, és van nálunk walkie-talkie, akkor előfordul, hogy beláthatatlan kanyarban is előzünk, mert az elől haladó visszaigazolja: tiszta az út... Over, mert nem látásban, de hitben járunk...

Felhasznált irodalom

APOSTOL Imre. *János evangéliuma. A Trans Word Radióban elhangzott igehirdetések.* Evangéliumi Kiadó, Budapest.

BLOOM, Edwin A. 1997. János evangéliuma. In: John F. Walvoord – Roy B. Zuck: *1Thesszalónika – Jelenések.* Ford. Köves Gábor. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest. (A Biblia ismerete kommentársorozat 8.)

BOLYKI János 2001. „*Igaz tanúvallomás*”. *Kommentár János evangéliumához.* Osiris Kiadó, Budapest. (Kommentárok a Szentíráshoz.)

FERRERO, Bruno 2012. *A csillagokat éjjel látod.* Ford. Nagy Brigitta. Don Bosco Kiadó, Budapest.

FERRERO, Bruno 1998. *Körök a vízen.* Ford. Szőke János. Don Bosco Kiadó, Budapest.

JÁNOSSY Lajos 1944. *Az egyházi év útmutatása.* Szerzői kiadás, Sopron.

MELLO, Anthony de 2002. *Abszurd egypercesek.* Ford. Török Péter. Korda Kiadó, Kecskemét.

MOLNÁR V. József 1998. *Kalendárium. Az esztendő körének szokásrendszere.* Örökség Könyvműhely, Budapest.

SCHNACKENBURG, Rudolf 1982. *Das Johannes-evangelium.* Herder, Freiburg. (Herders theologischer Kommentar.)

SZATHMÁRY Sándor 1995. *Bibliaismeret.* 2. köt. Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest.

■ STERMECZKI ANDRÁS